

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ «ΑΗΡ»
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ

ΜΑΤΟΥΛΑ ΠΑΠΑΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

(ΚΥΚΛΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ, ΕΤΟΣ Α', ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ 70)

**ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΙΜΑΙΟ
ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ**

空氣

**ΣΑΜΣΑΡΑ
ΕΤΟΣ Β' - ΕΠΟΧΗ Α'**

ΔΑΦΝΗ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2008

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Με την πρώτη κιόλας ανάγνωση του Τίμαιου μπορεί κανείς να διακρίνει το πολυδιάστατο νόημά του. Είναι ένα έργο που επιδέχεται πολλές ερμηνείες και πολλοί αναλυτές έχουν ασχοληθεί με το σχολιασμό του, τόσο στην αρχαιότητα όσο και στη σύγχρονη εποχή. Οι ερμηνείες που έχουν δοθεί περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα επιστημών στις οποίες εμπίπτουν, όπως είναι η θεολογία, η φυσική, η αστρονομία, τα μαθηματικά, η βιολογία, η ιατρική, η ψυχολογία, ανάλογα με την οπτική του εκάστοτε μελετητή. Οι καινοτομίες που παρουσιάζει το περιεχόμενο του Τίμαιου είναι εμφανείς τόσο σε σχέση με τη εποχή της συγγραφής του, όσο και σε σχέση με την ένταξή του στο συνολικό έργο του Πλάτωνα.

Η αρχή του διαλόγου είναι κάπως απότομη και μοιάζει να είναι συνέχεια μίας προηγούμενης συζήτησης. Τα πρόσωπα που συμμετέχουν στο διάλογο είναι τέσσερα: ο Σωκράτης, ο Τίμαιος, επιφανής πολίτης από τη Λοκρίδα της Κάτω Ιταλίας, ο οποίος φέρεται να είναι καταρτισμένος σε θέματα φιλοσοφίας και φυσικών επιστημών, ο Ερμοκράτης, πολιτικός και στρατηγός από τις Συρακούσες και ο Κριτίας, ένας εκ των Τριάκοντα Τυράννων της Αθήνας, είτε ο παππούς του σύμφωνα με άλλους ερευνητές. Από τη σύννοψη που κάνει ο Σωκράτης, μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι πρόκειται για τη συνέχεια της πραγμάτευσης των θεμάτων της Πολιτείας, τα οποία αναφέρονται επιγραμματικά.

Μετά από αυτή τη σύντομη έκθεση, ο Σωκράτης εκφράζει την επιθυμία να δει τη θεωρία που μόλις εξέθεσε να γίνεται πράξη, στα πλαίσια μίας υπαρκτής πολιτείας. Το γεγονός αυτό δίνει την αφορμή στον Κριτία να αναφέρει μία διήγηση του Σόλωνα που είχε ακούσει από τον παππού του σχετικά με τη δόξα της αρχαίας Αθήνας, ως προς της ευνομία και ως προς την πολεμική αρετή της. Η σύντομη αυτή αναφορά γίνεται αφορμή για να παρουσιαστεί η δομή του διαλόγου. Αποφασίζεται να μιλήσει πρώτος ο Τίμαιος για τη δημιουργία του κόσμου και μέσω αυτής να φτάσει στη δημιουργία του ανθρώπου και στην ανατομία του. Ύστερα ο Κριτίας, με αφορμή τη διήγηση του Σόλωνα και έχοντας ως παράδειγμα την αρχαία Αθήνα όπως παρουσιάζεται εκεί, θα μιλούσε για τη δράση του ανθρώπου μέσα στην ιδανική πολιτεία ικανοποιώντας την επιθυμία του Σωκράτη. Η πραγμάτευση αυτή αποτελεί το θέμα του διαλόγου που φέρει το όνομα του ομιλητή. Το περιεχόμενο του λόγου του Ερμοκράτη, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει και το θέμα ενός τρίτου διαλόγου, δεν αναφέρεται και ο υποτιθέμενος αυτός διάλογος δε γράφτηκε ποτέ. Σύμφωνα πάντως με την ιδιότητα του Ερμοκράτη ως στρατηγού, μπορούμε ίσως να υποθέσουμε ότι θα αφορούσε τη δράση και τα επιτεύγματα της ιδανικής πολιτείας στον πόλεμο.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΤΙΜΑΙΟΥ

Ο Τιμαίος ξεκινά τη διήγησή του με ένα σύντομο προοίμιο όπου επικαλείται τους θεούς, ζητώντας να είναι ο λόγος του κατά το δυνατό πιο αντικειμενικός, αφού τα επιχειρήματα του ανθρώπινου λόγου προέρχονται από συλλογισμούς που δεν αντιλαμβάνονται πλήρως την ουσία των πραγμάτων. Για το λόγο αυτό ζητά από τους ακροατές του να δεχτούν κάποιες θέσεις που προβάλλει αξιωματικά: ο κόσμος έχει δημιουργηθεί, έχει γεννηθεί, γιατί μεταβάλλεται συνεχώς. Η αιτία της δημιουργίας του είναι ο θεός-Δημιουργός, ο οποίος είναι αγαθός. Κατά συνέπεια, το δημιούργημά του πρέπει να είναι το καλύτερο δυνατό. Για την πραγματοποίησή του χρησιμοποίησε ένα υπόδειγμα νοητό, αφού το αισθητό δε μπορεί να είναι ποτέ τέλει. Ο κόσμος δηλαδή παρουσιάζεται ως «το ωραιότερο δημιούργημα του άριστου αιτίου».

Στη συνέχεια, περνάει στη δημιουργία του κόσμου από τα τέσσερα στοιχεία. Ο κόσμος για να είναι ορατός, περιέχει φωτιά που φωτίζει. Για να είναι απτός, αποτελείται και από γη. Για να ενωθούν όμως αυτά τα δύο, πρέπει να υπάρχει ένα μέσο σύνδεσης. Ειδικά για τα στερεά σώματα, που περιέχουν την έννοια του βάθους, είναι απαραίτητοι δύο διάμεσοι, τους οποίους αποτελούν ο αέρας και το νερό. Η αναλογία μεταξύ τους είναι τέτοια που επιτρέπει μεγάλη συνεκτικότητα, τόση που μόνο εκείνος που την εγκατέστησε να μπορεί να τη διαλύσει. Για τη δημιουργία του κόσμου, ο θεός χρησιμοποίησε ολόκληρη την ποσότητα των στοιχείων, έτσι ώστε ο κόσμος να είναι πλήρης και μοναδικός, αλλά και για να μη δέχεται επιδράσεις από ο,τιδήποτε εξωτερικό θα μετέβαλλε την άριστη αναλογία του και θα τον έφθειρε.

Το σχήμα που προσιδιάζει σε ένα τέτοιο δημιούργημα, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί έργο τέχνης και όχι τυχαίας διαδικασίας, είναι αυτό που περικλείει όλα τα υπόλοιπα, δηλαδή το σφαιρικό, ενώ η κίνηση που του ταιριάζει είναι η ομαλή περιστροφική, που επιτρέπει να κινείται γύρω από τον εαυτό του και μέσα στα όριά του. Άλλες κινήσεις δεν του είναι χρήσιμες, αλλά ούτε και κάποιο αισθητήριο όργανο, καθώς δεν υπάρχει τίποτα άλλο δημιουργημένο έξω από αυτόν για να το αντιληφθεί ή για να κινηθεί προς το μέρος του. Με αυτό τον τρόπο λοιπόν φτιάχτηκε το Σώμα του κόσμου.

Όσον αφορά την Ψυχή του κόσμου, η δημιουργία της περιγράφεται με τη συμμετοχή τριών ειδών Ουσίας, του Ταυτού, του Διαφορετικού και της Ενδιάμεσης Ουσίας (που προέρχεται από ανάμειξη των άλλων δύο), σε μία περίπλοκη αναλογία που μπορεί να αναχθεί στις αναλογίες της κλίμακας της μουσικής. Εξαιτίας της σύνθεσής της, είναι σε θέση να έρθει σε επαφή τόσο με τον κόσμο των Ιδεών όσο και με τα αισθητά. Η Ψυχή χωρίζεται από το Δημιουργό σε δύο κύκλους που αντιπροσωπεύουν το Ταυτό και το Διαφορετικό και που περιστρέφονται ομαλά. Κυρίαρχος στην περιστροφή είναι ο κύκλος του Ταυτού, που είναι πλήρης και

κινείται εξωτερικά, ενώ ο κύκλος του Διαφορετικού είναι διαιρεμένος σε επτά άνισους κύκλους που κινούνται στο εσωτερικό και που οι τροχιές τους αντιπροσωπεύουν τις τροχιές των πλανητών. Η ομαλή αυτή κίνηση, μετά την εμφύτευση της Ψυχής στο Σώμα του κόσμου, έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία του χρόνου.

Ο κόσμος αποτελεί την καλύτερη δυνατή κινούμενη εικόνα της αιωνιότητας, καθώς η έλευση του χρόνου είναι ομαλή. Οι πλανήτες προσδιορίζουν τη ροή του με τις περιφορές τους. Στο σημείο αυτό γίνεται μία σύντομη αναφορά στα ονόματα των πλανητών –ονοματίζονται μόνο ο Ήλιος, η Σελήνη, ο Εωσφόρος (Αφροδίτη) και το «άστρο του Ερμή». Οι πλανήτες για τον Πλάτωνα είναι οι ουράνιοι θεοί που πλάστηκαν από το Δημιουργό και τοποθετήθηκαν στις τροχιές του ουρανού. Η Γη νοείται ως η μεγαλύτερη και σπουδαιότερη από τους δημιουργημένους θεούς που τοποθετήθηκε στο κέντρο του Σύμπαντος ως φύλακας της νύχτας και της μέρας. Ο Δημιουργός στη συνέχεια προχωρά στη δημιουργία των γνωστών θεών της αρχαιότητας, οι οποίοι είναι κατώτεροι και σε αυτούς αναθέτει τη δημιουργία των ανθρώπων και των ζώων, επειδή αν την πραγματοποιούσε ο ίδιος, τα πλάσματα αυτά θα ήταν αθάνατα όπως και εκείνος.

Οι κατώτεροι θεοί αναλαμβάνουν δράση στη συνέχεια και προβαίνουν στη δημιουργία των ψυχών των ανθρώπων, που φτιάχνονται από το ίδιο μείγμα με την Ψυχή του κόσμου, από υλικά όμως δεύτερης και τρίτης κατηγορίας. Τις τοποθετούν μία σε κάθε άστρο, όπου ο Δημιουργός τους εξηγεί τους κανόνες της ύπαρξης: μετά την εμφύτευσή τους σε θνητά σώματα, οφείλουν να τιθασεύσουν τα πρωτόγνωρα ανθρώπινα αισθήματα του φόβου, του φθόνου και του μίσους και να ευθυγραμμιστούν ξανά με την ομαλή περιστροφή του Σύμπαντος, ώστε να είναι σε θέση να επιστρέψουν η καθεμία στο άστρο της μετά το φυσικό θάνατο. Σε αντίθετη περίπτωση ξεκινά η διαδικασία των μετενοσρκώσεων σε κατώτερα φυσικά σώματα έως ότου ξαναβρουν το δρόμο τους και επιστρέψουν συνειδητά. Παραδίδοντας λοιπόν τα ηνία και την ευθύνη στους κατώτερους θεούς, ο Δημιουργός αποσύρεται. Οι υπόλοιποι θεοί λοιπόν πλάθουν το ανθρώπινο σώμα από τα τέσσερα στοιχεία και του εμφυτεύουν την ανθρώπινη ψυχή. Η ψυχή δυσκολεύεται αρχικά να υπάρξει στο ανθρώπινο σώμα και εξαιτίας των εξωτερικών ερεθισμάτων που φτάνουν σ' αυτή μέσω των αισθήσεων, συνταράσσεται και οι ομαλές περιφορές της κλονίζονται απομακρύνοντάς την από τη γνώση. Όσο ο άνθρωπος μεγαλώνει και με τη βοήθεια της εκπαίδευσης, η ψυχή του ξαναβρίσκει το ρυθμό των περιφορών της και είναι ξανά σε θέση να επιτελέσει τη γνωστική της λειτουργία, την αναγνώριση των ομοιοτήτων και των διαφορών των πραγμάτων με τις Ιδέες και την εναρμόνισή της με τις περιφορές του Σύμπαντος.

Η διήγηση του Τιμαίου συνεχίζει με μία πρώτη μετάβαση στο ανθρώπινο σώμα και στη δημιουργία του κεφαλιού ως έδρα της αθάνατης ψυχής του ανθρώπου. Από

την αναφορά αυτή ο Τίμαιος βρίσκει την αφορμή να στρέψει την προσοχή του στην Ανάγκη και στα έργα της, αλλάζοντας πλεύση στη ροή του λόγου του. Ουσιαστικά ξαναρχίζει την έκθεση της δημιουργίας του κόσμου από την αρχή, ιδωμένη αυτή τη φορά από την πλευρά της προκοσμικής ύπαρξης. Ουσιαστικά με αυτόν τον τρόπο θέλει να καταδείξει τη διαφορά ανάμεσα στη δυναμική της Ανάγκης, η οποία σε προκοσμικό επίπεδο κυριαρχεί και προσδίδει στα στοιχεία μία ακανόνιστη κίνηση και στη δράση του Δημιουργού που παραλαμβάνει τα έργα της, τα θέτει στην υπηρεσία του έλλογου σχεδίου του για τη δημιουργία του κόσμου και αποτελεί το τελικό της αίτιο. Τα έργα της Ανάγκης, τα οποία πολλοί εκλαμβάνουν ως τα αληθινά αίτια για τη δημιουργία και την εξέλιξη του κόσμου, στην πραγματικότητα αποτελούν απλώς συναίτια, που δεν περιέχουν κανένα σκοπό.

Με την έκθεση της προκοσμικής κατάστασης των τεσσάρων στοιχείων, η οποία είναι ασταθής εξαιτίας του συνεχούς μετασχηματισμού τους από το ένα στο άλλο, γεννιέται το ερώτημα για το αν μπορούμε να μιλήσουμε για το καθένα ξεχωριστά ως ποιότητα πριν αλλάξει σε κάτι τελείως διαφορετικό. Για να ξεπεράσει αυτό το πρόβλημα, ο Πλάτων εισάγει την έννοια της Υποδοχής. Πρόκειται για το χώρο που δέχεται μέσα του τις απεικονίσεις των Ιδεών, το χώρο δηλαδή μέσα από τον οποίο προκύπτουν τα αισθητά, προσλαμβάνοντας μία προσωρινή ύπαρξη χωρίς ωστόσο κατά τη διαδικασία να προσλαμβάνει η ίδια κάποια από τις ιδιότητές τους. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζει το διαχωρισμό ανάμεσα στις Ιδέες και τα αισθητά, που δεν είναι δυνατό να έχουν επαφή μεταξύ τους. Για να γίνει πιο κατανοητός, παρουσιάζει την Υποδοχή ως εκμαγείο του γίνεσθαι, ως μητέρα που φιλοξενεί μέσα της όλα τα γεννητά όντα. Αν δεχθούμε το ρόλο της αυτό, τότε οι Ιδέες θα είναι ο πατέρας, αυτός που γεννά και λειτουργεί ως πρότυπο για τα δημιουργήματα, ενώ τα αισθητά θα μπορούσαν να νοηθούν ως τα παιδιά.

Ακολουθεί η αναλυτική εξήγηση της δημιουργίας των στοιχείων από τα δομικά τους τρίγωνα, που νοούνται ως το μικρότερο κομμάτι της ύλης. Τα τρίγωνα αυτά συνενώνονται εξαιτίας της Ανάγκης που θέτει σε κίνηση την Υποδοχή και δημιουργούν τα πέντε κανονικά στερεά, δηλαδή το τετράεδρο, το εξαέδρο (κύβος), το οκτάεδρο, το δωδεκάεδρο και το εικοσάεδρο. Η αντιστοίχιση των κανονικών στερεών με τα στοιχεία εξηγείται ταυτοποιώντας τις γεωμετρικές τους ιδιότητες (σταθερότητα, μέγεθος, οξύτητα γωνιών) με τις ιδιότητες των στοιχείων (ευκινησία, πλαστικότητα, ελαφρότητα), αποδίδοντας γι' αυτό το λόγο το τετράεδρο στη φωτιά, το οκτάεδρο στον αέρα, το εικοσάεδρο στο νερό, τον κύβο στη γη. Το κανονικό δωδεκάεδρο -που έχει για έδρα το κανονικό πεντάγωνο και είναι δύσκολο να αναλυθεί στα δομικά τρίγωνα- αποδίδεται στο πέμπτο στοιχείο, που χρησιμοποιείται κατά τον Τίμαιο για τη διακόσμηση του Σύμπαντος. Σύμφωνα με τον αριθμό των εδρών των στοιχείων, καθορίζεται και η αναλογία κατά το μεταξύ τους ανασχηματισμό: 1 νερό=2,5 αέρας=5 φωτιά. Η γη εξαιρείται από το μετασχηματισμό επειδή το μόριό της

προκύπτει από διαφορετικό δομικό τρίγωνο (το μισό ισόπλευρο) και επειδή οι έδρες της (τετράγωνες) έχουν σταθερότερη δομή. Οι παραλλαγές στα είδη αποδίδονται στα διάφορα μεγέθη που μπορεί να έχουν τα αρχικά τρίγωνα. Ο μετασχηματισμός των στοιχείων δε σταματά ποτέ λόγω του κυκλικού σχήματος του Σύμπαντος που ασκεί τέτοια πίεση στα στοιχεία ώστε τα μικρότερα να πλησιάζουν τα μεγαλύτερα, να μετασχηματίζονται και να αλλάζουν διαρκώς θέση στο χώρο. Η διήγηση για τη δημιουργία του Σύμπαντος τελειώνει με την έκθεση των διαφόρων ειδών των στοιχείων και των ποιοτήτων που προκαλούν στις αισθήσεις. Αμέσως μετά ξεκινά η περιγραφή της δημιουργίας του ανθρώπινου σώματος.

Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Η παράθεση των στοιχείων της ανατομίας έχει ουσιαστικά ξεκινήσει αρκετά νωρίτερα μέσα στο έργο, όταν έγινε αναφορά στη δημιουργία του κεφαλιού ως έδρα της νόησης και της γνώσης, διακόπηκε όμως, όπως είπαμε, για να εκτεθεί η δράση της Ανάγκης. Το **κεφάλι** είναι το σημαντικότερο μέρος του σώματος του ανθρώπου, γι' αυτό και είναι τοποθετημένο στην κορυφή του. Το σχήμα του είναι σφαιρικό, όπως ο κόσμος, γιατί οι θεοί έχουν τοποθετήσει εντός του το αθάνατο μέρος της ψυχής που βρίσκεται σε αρμονία με τις δύο περιφορές του κόσμου. Όλο το υπόλοιπο σώμα στην πραγματικότητα έχει φτιαχτεί με σκοπό να εξυπηρετεί το κεφάλι, αποτελώντας το όχημα για τη μεταφορά του: απέκτησε μήκος για να κινείται, έτσι ώστε να αποφεύγει τις κοιλότητες του εδάφους, αλλά και για να ανεβαίνει στα υψώματα ευκολότερα, άκρα για να στηρίζεται, να πιάνει και να προσλαμβάνει αισθήσεις με την έκταση και την κάμψη τους.

Στο κεφάλι τοποθετείται επίσης και το πρόσωπο, το οποίο έχει μεγάλη και ξεχωριστή σημασία από μόνο του. Οι θεοί, αφού θεώρησαν ότι η μπροστινή πλευρά του σώματος είναι η ευγενέστερη και αποφάσισαν να κινείται ο άνθρωπος προς αυτή κυρίως, έφτιαξαν εκεί το πρόσωπο για να την ξεχωρίζει από την αντίθετη πλευρά, αλλά και για να ξεχωρίζει τον κάθε άνθρωπο από τους άλλους. Δεν είναι καθόλου τυχαίο επίσης (αν και η αναφορά που γίνεται στο κείμενο είναι έμμεση) το γεγονός ότι στο κεφάλι και δη στο πρόσωπο βρίσκονται ταυτόχρονα τα περισσότερα όργανα πρόσληψης των αισθήσεων (μάτια, αυτιά, μύτη, γλώσσα), οι βασικές οδοί της αναπνοής (στόμα, μύτη) και φυσικά ο διεκπεραιωτής του Λόγου και της επικοινωνίας (στόμα).

Όσον αφορά τις **αισθήσεις**, ξεχωριστή σημασία φαίνεται να αποδίδει ο Πλάτων στην όραση και την ακοή, οι οποίες αναφέρεται ότι έχουν δοθεί στον άνθρωπο χάριν της φιλοσοφίας και της παρατήρησης του κόσμου, με απώτερο σκοπό να συντονιστεί η ψυχή του ανθρώπου με τις περιφορές του Σύμπαντος. Με την όραση και μέσω της παρατήρησης της κίνησης των πλανητών, ο άνθρωπος αποκτά συνείδηση του χρόνου, του σχήματος του κόσμου και των ομαλών περιφορών του. Παρόμοια δράση έχει και η ακοή, με την οποία ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται την αρμονία της μουσικής και την ανάγει στο Σύμπαν. Ίσως μάλιστα όντας συνετός, καταφέρει να ακούσει και τον ήχο των πλανητών και να συνειδητοποιήσει έτσι τη φύση του κόσμου. Αφού η ιδανική ζωή για τον άνθρωπο είναι το να φέρει την ψυχή του ξανά σε αρμονία με το Σύμπαν, όπως ήταν προτού εμφυτευτεί σε θνητό σώμα, τότε η όραση και η ακοή του δίνουν αυτή την ευκαιρία μέσα στα πλαίσια της φύσης τους, προσλαμβάνοντας δηλαδή αισθητές ποιότητες, που μπορούν ωστόσο να οδηγήσουν μέσω της «αληθούς δόξας», της ανώτερης γνωστικής λειτουργίας του ανθρώπου, στη θέαση των Ιδεών. Η εξήγηση αυτή αφορά την τελική αιτία της

ύπαρξης την αισθήσεων αυτών, το λόγο που οι θεοί προέβλεψαν τα σχετικά με τη λειτουργία τους στον άνθρωπο. Ο Πλάτων δεν παραλείπει παρ' όλα αυτά να εκθέσει και τη μηχανική πλευρά της λειτουργίας τους, αυτή που οφείλεται στην Ανάγκη.

Η αίσθηση της όρασης, ιδωμένη από τη μηχανική της πλευρά, συντελείται ως εξής: το μάτι του ανθρώπου περιέχει ένα είδος φωτιάς εσωτερικής, το οποίο εκ φύσεως έλκεται προς την συγγενή του εξωτερική φωτιά, αυτή που δεν καιεί αλλά φωτίζει. Η έλξη αυτή δημιουργεί το οπτικό ρεύμα, μία συνεχή κίνηση των μορίων και των δύο πλευρών που μέσω ενός φίλτρου στο κέντρο του ματιού συνδέει την εσωτερική φωτιά με το εξωτερικό φως. Τα δύο αυτά, όντας παρόμοια, δίνουν κατά τη συνάντησή τους κοινή εντύπωση των ποιοτήτων τους και εξαιτίας αυτού του φαινομένου δημιουργείται ένα είδος εικόνας, ένα είδωλο, με τον ίδιο τρόπο που τα αισθητά αποτελούν την απεικόνιση των Ιδεών. Το είδωλο αυτό μέσω της κίνησης των μορίων που δημιουργείται στο οπτικό νεύρο και εν συνεχεία με τη συμμετοχή όλου του σώματος φτάνει στην ψυχή, η οποία το δέχεται ως οπτικό ερέθισμα. Η αναφορά του Πλάτωνα στη δημιουργία οπτικού ειδώλου κατά την πρόσληψη του ερεθίσματος, αν και δεν κάνει λόγο για την αναστροφή του ειδώλου μέχρι να φτάσει το ερέθισμα στον εγκέφαλο, βρίσκεται πολύ κοντά σε αυτά που γνωρίζουμε σήμερα σχετικά με τη διαδικασία αυτή.

Όταν δεν υπάρχει εξωτερικό φως, η όραση παύει να υφίσταται γιατί η εσωτερική φωτιά των ματιών δε βρίσκει εξωτερική ανταπόκριση και το οπτικό ρεύμα διακόπτεται. Αυτό έχει ως συνέπεια τη σταδιακή έλευση του ύπνου. Τα μάτια κλείνουν με τα καλύμματά τους (τα βλέφαρα) που επινόησε η σοφία των θεών για την προστασία τους, ενώ η κίνηση της εσωτερικής φωτιάς μειώνεται και σιγά σιγά εξομαλύνεται. Στην περίπτωση που επικρατεί πλήρης γαλήνη και ακινησία έχουμε ύπνο βαθύ και χωρίς όνειρα. Τα τελευταία προκύπτουν όταν παραμένει και υφίσταται ακόμα κίνηση της εσωτερικής φωτιάς. Καθώς η κίνηση αυτή συνεχίζει να φτάνει στην ψυχή όπως και στην κατάσταση της εγρήγορσης, οι φανταστικές εικόνες των ονείρων μοιάζουν αληθινές μπροστά μας, όπως θα προέκυπταν και από εξωτερικά ερεθίσματα, επειδή η ψυχή τα εκλαμβάνει ως τέτοια. Το είδος, η ποιότητα και η ποσότητα των ονείρων που βλέπουμε εξαρτάται από το είδος της κίνησης που απομένει στην εσωτερική φωτιά.

Η μηχανική λειτουργία της ακοής από την άλλη πλευρά, έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον, γιατί, όπως θα φανεί και παρακάτω με την έκθεση των υπόλοιπων αισθήσεων, δεν πραγματοποιείται με τη συστολή και τη διαστολή των μορίων του οργανισμού την ώρα που έρχονται σε επαφή με εξωτερικά ερεθίσματα, αλλά αποτελεί τη μετάδοση της κίνησης του αέρα από τα αυτιά και μέσω του αίματος στο κεφάλι και στο σώμα ως το συκώτι και στη συνέχεια στην ψυχή. Η διαδρομή αυτή που παραθέτει ο Πλάτων συνδυάζει τις σχετικές θεωρίες των προσωκρατικών μαζί με παλαιότερες παραδόσεις που τοποθετούν την αναγνώριση των αισθήσεων στα

εσωτερικά όργανα (στο συκώτι για την ακοή), στο θνητό δηλαδή μέρος της ψυχής. Η ανάμειξη όμως του εγκεφάλου στη διαδρομή αυτή σημαίνει την αναγνώριση του ρόλου των αισθήσεων στη γνωστική λειτουργία, ιδίως όσον αφορά την ακοή, που χρησιμεύει για την κατανόηση της αρμονίας του Σύμπαντος.

Στην παράθεση των αισθήσεων επιπίπτει και η περιγραφή της λειτουργίας της γεύσης, η οποία καθώς επηρεάζεται άμεσα από τη δομή των υλικών που εισέρχονται στο στόμα, εξηγείται μέσω των αισθητών ποιοτήτων που δημιουργούν αυτά. Η αίσθηση του στυφού και ξηρού προκαλείται όταν μόρια γης που έρχονται σε επαφή με τους αισθητήρες (νεύρα) της γλώσσας, συστέλλουν τα μόρια της δομής της και την αποξηραίνουν. Τα μεν τραχύτερα από αυτά δίνουν την αίσθηση του στυφού, τα δε πιο λεία, την αίσθηση του ξηρού. Οι πικρές γεύσεις είναι οξείες στο στόμα και έχουν καθαρτήρια δύναμη, τέτοια που μπορεί υπό συνθήκες ακόμη και να καταστρέψει τους αισθητήρες. Όταν η πικρότητα είναι λιγότερο έντονη δίνει το αίσθημα του αλμυρού, το οποίο τις περισσότερες φορές είναι ευχάριστο. Το εξωτερικό ερέθισμα που είναι ομοιογενές με τη θερμότητα του στόματος και την κάνει εντονότερη ανεβαίνοντας ως τις αισθήσεις του κεφαλιού προκαλεί το καυτερό αίσθημα. Το γλυκό τέλος είναι εκείνο που επαναφέρει πολύ γρήγορα σε ισορροπία και ομοιογένεια τους αισθητήρες του στόματος χαλαρώνοντας τις συσπάσεις τους όταν έχουν υποστεί οποιαδήποτε αλλοίωση, γι' αυτό και είναι ιδιαίτερα ευχάριστο.

Όσον αφορά την όσφρηση, οι αναφορές του Τίμαιου είναι σχετικά ελλιπείς, γιατί κατά τα λεγόμενά του δεν είναι εύκολο να προσδιοριστούν με σαφήνεια οι ποιότητες που προκαλούν τη συγκεκριμένη αίσθηση. Ο Τίμαιος διατείνεται ότι εξαιτίας της φυσιολογίας των αισθητήρων της μύτης που είναι πολύ στενοί σε σχέση με τα μόρια της γης και του νερού και ταυτόχρονα πολύ ευρείς για τα μόρια του αέρα και της φωτιάς, δε μπορούμε να δεχτούμε οσμή από κανένα στοιχείο, παρά μόνο όταν κατά τη διαδικασία του μετασχηματισμού του βραχεί, σαπίσει, λιώσει ή εξατμιστεί. Οι οσμές έχουν άμεση σχέση με το μετασχηματισμό του αέρα σε νερό και του νερού σε αέρα, μέσα από τον οποίο μπορούμε να τις αντιληφθούμε με τη μορφή της ομίχλης και του καπνού αντίστοιχα. Ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσαμε ίσως να παρομοιάσουμε τη λειτουργία της όσφρησης, είναι ο ίδιος με αυτόν που γίνονται αντιληπτοί από τις αισθήσεις ο πόνος και η ηδονή. Οι κατηγορίες άλλωστε που ο Τίμαιος ξεχωρίζει για τις οσμές είναι δύο: οι ευχάριστες και οι δυσάρεστες. Όταν εν ολίγοις ένα εξωτερικό ερέθισμα είναι τόσο βίαιο και αναπάντεχο που μεταβάλλει τα μόρια του σώματος και προκαλεί ανομοιομορφία εντός τους, τότε έχουμε την αίσθηση της δυσάρεστης οσμής. Όταν πάλι το ερέθισμα έχει την ιδιότητα να εξομαλύνει την ανομοιομορφία και να φέρνει τον οργανισμό σε ισορροπία, τότε δημιουργείται ηδονική αίσθηση που δίνει ευχάριστη οσμή.

Η ανάλυση της λειτουργίας των αισθήσεων σε αυτό το σημείο έγινε με αφορμή τη θέση που βρίσκονται τα βασικά όργανα πρόσληψής τους. Η έδρα τους όμως, το

σημείο που αναγνωρίζονται οι αισθήσεις, δεν είναι το κεφάλι, αλλά βρίσκεται πιο χαμηλά στο σώμα. Όπως ειπώθηκε και στην αρχή της ενότητας περί ανατομίας, το κεφάλι αποτελεί τον οίκο του αθάνατου μέρους της ψυχής στον άνθρωπο, αυτού που έχει επαφή με το θείο. Πρόκειται για το *λογιστικόν* μέρος της ψυχής, σύμφωνα με την ορολογία που μας παραδίδει ο Πλάτων στην Πολιτεία. Στο μέρος αυτό, οι αισθήσεις δεν είναι δυνατό να έχουν τον κυρίαρχο ρόλο. Δε μπορεί τα αισθητά να βρίσκονται σε άμεση επαφή με το θείο που έχει σχέση με τον κόσμο των Ιδεών, δεν είναι ωστόσο αποκομμένα από τη γνωστική λειτουργία της ψυχής. Για να εξασφαλιστεί παρ' όλα αυτά η αναγκαία απόσταση του αθάνατου μέρους της ψυχής από το θνητό, οι θεοί τοποθέτησαν ανάμεσά τους το λαιμό ως ισθμό και διαχωριστικό μεταξύ τους. Από αυτό το σημείο και κάτω εδρεύει το θνητό μέρος της ψυχής, που χωρίζεται με τη σειρά του σε δύο μέρη, όριο των οποίων αποτελεί το διάφραγμα. Το επάνω μέρος, ο θώρακας, αντιπροσωπεύει την «καλή» πλευρά του θνητού μέρους, το *θυμοειδές* και βρίσκεται γι' αυτό το λόγο πιο κοντά στο κεφάλι, ώστε να ακούει τις προσταγές της λογικής και να εξαναγκάζει σε υπακοή τις άλογες επιθυμίες. Η «κακή» πλευρά, το *επιθυμητικόν*, που στεγάζει τις ζώδεις επιθυμίες του ανθρώπου και τα πάθη του, βρίσκεται στο κάτω μέρος, στην κοιλιά, όσο το δυνατό πιο μακριά από το λογιστικό, για να μην ενοχλεί και αποσυντονίζει τις περιφορές του τελευταίου με το κύμα των επιθυμιών του που δρουν άτακτα και δυσαρμονικά.

Η σοφία των θεών που έπλασαν τους ανθρώπους βέβαια, προέβλεψε έτσι ώστε να υπάρχουν στο θνητό μέρος της ψυχής κάποιοι «φύλακες» που να διασφαλίζουν κατά το δυνατό την κυριαρχία του αθάνατου μέρους, δίνοντας στον άνθρωπο την ευκαιρία να υποτάξει τις άλογες επιθυμίες του, να εναρμονίσει το βίο του με τις περιφορές του κόσμου και να φτάσει στο θείο. Το σημαντικό ρόλο του «φύλακα» στο θυμοειδές μέρος τον έχει επωμιστεί η **καρδιά**. Το θυμοειδές μέρος είναι αυτό στο οποίο εδρεύουν υψηλά συναισθήματα, όπως είναι η ανδρεία και η θέληση για επικράτηση, τα οποία καλούνται να συνεργαστούν με τις προσταγές της νόησης και να επιβληθούν στα κατώτερα. Η καρδιά είναι ο αγγελιοφόρος που δέχεται τα μηνύματα από το λογιστικό και αναλαμβάνει να τα μεταφέρει στο υπόλοιπο σώμα μέσω του αίματος, αφού αποτελεί τον κόμβο σύνδεσης όλων των φλεβών. Σκοπός της μεταφοράς αυτής είναι να επικρατήσει η λογική με κάθε τρόπο. Τις περισσότερες φορές οι ανθρώπινες επιθυμίες δεν υποκύπτουν παρά μόνο με απειλές που η καρδιά στέλνει στα διάφορα μέρη του σώματος με σκοπό να κατευνάσει την τάση τους για ασύνετες ενέργειες.

Επειδή λοιπόν η καρδιά καλείται να επιτελέσει ένα πολύ δύσκολο έργο που μπορεί να την κουράσει, οι θεοί τοποθέτησαν κοντά της τους **πνεύμονες** για να τη βοηθούν υποστηρίζοντάς την. Ουσιαστικά ο ρόλος των πνευμόνων, αν και διαφορετικός από τον αντίστοιχο της καρδιάς, δεν είναι μικρότερης σημασίας, αφού ο τελικός τους σκοπός είναι να κρατούν την καρδιά δροσερή όταν ανεβαίνει η

θερμοκρασία της και να τη χαλαρώνουν όταν κουράζεται από τις πολλές και έντονες συσπάσεις λόγω αναταραχής στο σώμα. Οι πνεύμονες προσλαμβάνουν αέρα -και υγρά, όπως αναφέρεται στο αντίστοιχο χωρίο- μέσω της αναπνοής και εξαιτίας της υφής τους που είναι μαλακή και σπογγώδης, ενώ σκόπιμα δε συγκρατεί αίμα, λειτουργούν ως προστατευτικό περίβλημα γύρω από την καρδιά, επικοινωνώντας μαζί της μέσω των πνευμονικών αρτηριών. Μέσω της λειτουργίας τους αυτής, συμβάλλουν μαζί με την καρδιά στην επικράτηση της φρόνησης που προέρχεται από το αθάνατο μέρος της ψυχής.

Περνώντας στο επιθυμητικό μέρος της ανθρώπινης ψυχής, αυτό που δέχεται όλες τις εξωτερικές αισθήσεις και στεγάζει τις ενστικτώδεις επιθυμίες του θνητού όντος, μπορούμε να υποθέσουμε ότι είναι το πιο επιρρεπές στο να παρασυρθεί από τα πάθη που το κατακλύζουν. Οι δυνατότητες του δε για να συγκρατηθεί και να συμπράξει με το λογιστικό μέρος εκούσια είναι μηδαμινές. Η πρόνοια των θεών το τοποθέτησε γι' αυτό το λόγο σε απόσταση από τη έδρα της φρόνησης, δεν το άφησε όμως εντελώς ανεξέλεγκτο. Το **σुकώτι** είναι για το επιθυμητικό μέρος ό,τι είναι η καρδιά για το θυμοειδές. Πρέπει δηλαδή να ιδωθεί και αυτό ως «φύλακας» εντεταλμένος από το λογιστικό μέρος για να επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες που σχετίζονται με τη χαλιναγωγή του άλογου στοιχείου που διέπει το επιθυμητικό μέρος.

Το **σुकώτι** λαμβάνει πληροφορίες μέσω του αίματος και τις μεταβιβάζει στα εσωτερικά όργανα του σώματος. Καθώς αυτό το μέρος της ψυχής δεν έχει τη δυνατότητα να αντιληφθεί και να μετέχει στη φρόνηση, ο μόνος τρόπος για να συνετιστεί είναι ο εκφοβισμός. Το **σुकώτι** έχει κατασκευαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε όταν θέλει να εκφοβίσει τα σπλάχνα να παίρνει τραχιά μορφή, να συσπάται και να κλείνει τις διόδους του, παίρνοντας, όπως αναφέρει ο Τίμαιος «χολώδη χρώματα». Μ' αυτόν τον τρόπο προκαλεί πόνους και στενοχώριες αναγκάζοντας έτσι τις άλογες κινήσεις να κοπάσουν. Προφανώς έχουμε εδώ μία αναφορά στη χολή που εκκρίνεται από το **σुकώτι** και στα αποτελέσματα που έχει για τον οργανισμό η διαταραχή της λειτουργίας της. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν ο οργανισμός λειτουργεί ομαλά και δεν έχουμε έντονες αναταραχές, το **σुकώτι** γίνεται λείο και απλώνοντας τη φυσική του γλυκύτητα γαληνεύει το σώμα αφήνοντας τη φρόνηση να δράσει χωρίς ενοχλήσεις.

Τότε είναι που το **σुकώτι** αναλαμβάνει έναν επιπλέον ρόλο, αυτόν της μαντικής. Η τελευταία θα μπορούσε να προσδιοριστεί ως το αντιστάθμισμα για την έλλειψη του ορθού λόγου στη θνητή ψυχή: για το μέρος της ψυχής που δεν είναι σε θέση να σκεφτεί λογικά, οι θεοί φρόντισαν να αναβαθμιστεί δίνοντάς του την ιδιότητα της μαντικής. Πάνω στη λεία επιφάνεια του **σुकώτιου** εμφανίζονται εικόνες οι οποίες βέβαια χρειάζεται να ερμηνευτούν σωστά ώστε να αποτελέσουν ενδείξεις για τα μελλούμενα. Επειδή όμως η λειτουργία αυτή επιτελείται ασυνείδητα, οι

εικόνες παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια του ύπνου (στα όνειρα), είτε εν μέσω κάποιας σοβαρής ασθένειας όπου υπάρχει απώλεια συνείδησης. Αν θυμάται κανείς τις εικόνες των ονείρων του όταν έρθει σε κατάσταση εγρήγορης και μπορέσει να τις αναλύσει με τη βοήθεια πλέον του Νου, τότε δίνεται η εντύπωση ότι ο άνθρωπος αυτός είναι μάντης, ο Τίμαιος ωστόσο διευκρινίζει ότι απλώς ερμηνεύει μαντικές ρήσεις.

Όπως ακριβώς συνέβη στην περίπτωση της καρδιάς, έτσι και το συκώτι έχει ανάγκη από ένα σύμμαχο για να το προστατεύει. Το ρόλο αυτό τον έχει αναλάβει η **σπλήνα**, λειτουργώντας υποστηρικτικά για το συκώτι με τρόπο ανάλογο με αυτόν που οι πνεύμονες δρουν επικουρικά πλάι στην καρδιά. Ο σκοπός της είναι να συγκρατεί τις ακαθαρσίες που συσσωρεύονται γύρω από το συκώτι απορροφώντας τις χάρη στην υφή της που είναι μαλακή, αραιή και κοίλη. Όταν συμβαίνει αυτό διογκώνεται και μολύνεται, έχει όμως την ιδιότητα να συστέλλεται ξανά και να αποβάλει τις ακαθαρσίες που έχει συγκεντρώσει. Με τον τρόπο αυτό κράτα το συκώτι καθαρό και λείο ώστε να απλώνει τη γλυκύτητά του και να επιτελεί ανενόχλητο τη λειτουργία του φύλακα του επιθυμητικού μέρους της ψυχής.

Τα όργανα που μόλις περιγράφηκαν έχουν συνδεθεί από τον Τίμαιο με τα μέρη της ψυχής στα οποία εδρεύουν. Η περιγραφή τους στη ροή της διήγησης προηγείται έναντι των υπόλοιπων οργάνων, εντείνοντας τη σημασία τους. Στο μέρος αυτό του έργου, το βάρος της διήγησης δεν πέφτει τόσο στις μηχανικές λειτουργίες που επιτελούν τα όργανα αυτά στον οργανισμό, (γί' αυτό και δεν έχουμε, για παράδειγμα, σαφή σύνδεση της καρδιάς με την κυκλοφορία του αίματος), όσο στον τελικό σκοπό της ύπαρξής τους στο σώμα, της εξυπηρέτησης της αθάνατης ψυχής. Η έκθεσή τους στην αρχή έχει ιεραρχική σημασία. Ό,τι σχετίζεται με την ψυχή δεν μπορεί παρά να προηγείται. Η σημασία δηλαδή της καρδιάς και του συκωτιού έγκειται τελικά στο ότι αποτελούν τους «φύλακες» στα αντίστοιχα μέρη που βρίσκονται για χάρη της νόησης που πρέπει να προαχθεί για να εξυψώσει τον άνθρωπο και να φτάσει στο θείο. Ταυτόχρονα, το έργο των πνευμόνων και της σπλήνας είναι να επιτρέψουν με τη δράση τους στα δύο προηγούμενα όργανα να επιτελέσουν το έργο τους απερίσπαστα, μειώνοντας κατά το δυνατό τις ενοχλήσεις και παρέχοντάς τους προστασία.

Ο Τίμαιος συνεχίζει τη διήγηση παρουσιάζοντας το σκοπό της ύπαρξης της **κοιλιάς και των εντέρων**. Αναφέρει ότι ο λόγος που μας έχουν δοθεί από τους θεούς είναι γιατί πρόβλεψαν τη λαιμαργία του θνητού γένους που έχει πάντοτε την τάση να προσλαμβάνει περισσότερη τροφή από ότι χρειάζεται. Αν το σώμα αφηνόταν ελεύθερο στην ακολασία της λαιμαργίας, θα αναστατώνόταν πλήρως ο οργανισμός και μοιραία θα απομακρυνόταν εντελώς από τη φιλοσοφία που αποτελεί την ύψιστη ενασχόληση. Γι' αυτό οι θεοί τοποθέτησαν χαμηλά στο σώμα την κοιλιά και τύλιξαν γύρω της τα έντερα, έτσι ώστε να συγκρατούν την περιττή τροφή και να την

αποβάλουν σταδιακά, μην επιτρέποντας να γεννηθεί γρήγορα η επιθυμία για άλλη, παρέχοντας έτσι στο σώμα την προστασία που χρειάζεται ενάντια στις άλογες επιθυμίες του.

Όσον αφορά τα πρωταρχικά υλικά πάνω στα οποία στηρίχθηκε η δημιουργία του σώματος, ο Τίμαιος αναφέρει ότι οι θεοί φρόντισαν να διαλέξουν τα ανθεκτικότερα και ομαλότερα δομικά τρίγωνα, από τα οποία προέκυψαν τα καθαρότερα είδη φωτιάς, γης, αέρα και νερού και χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες αναλογίες κατασκεύασαν με αυτά το **μυελό**. Πάνω σε αυτόν στερέωσαν τους δεσμούς που δένουν την ψυχή με το σώμα και μένουν σταθεροί σε όλη τη διάρκεια της ζωής του θνητού όντος. Ο μυελός είναι το σπέρμα για τη δημιουργία του συνόλου του ανθρώπινου οργανισμού, η πρόνοια των θεών όμως φρόντισε να διαιρεθεί σε τόσα μέρη όσα είναι και τα είδη που θα πάρει κατά τη διαδικασία. Στο μέρος του μυελού που θα στέγαζε το αθάνατο μέρος της ψυχής δόθηκε σφαιρικό σχήμα, ονομάστηκε εγκέφαλος και τοποθετήθηκε στο κεφάλι. Το μέρος που προοριζόταν να δεχθεί τα θνητά μέρη της ψυχής πήρε σχήμα κυλινδρικό και επίμηκες. Πιθανώς εδώ ο Τίμαιος μιλώντας για τους δεσμούς της αθάνατης ψυχής με το θνητό σώμα αναφέρεται στο νευρικό σύστημα που δίνει όλες τις εντολές στο σώμα, είναι ο αποδέκτης των αισθήσεων και ταυτόχρονα συνδέεται με τον εγκέφαλο που ελέγχει τα πάντα. Αφού ο εγκέφαλος είναι η έδρα του θείου στοιχείου στον άνθρωπο, τα νεύρα που ξεκινούν από αυτόν και καταλήγουν σε όλο το σώμα ως το μυελό, αποτελούν το δεσμό των δύο.

Στη συνέχεια περνάμε στην περιγραφή της δημιουργίας του ανθρώπινου σκελετού. Τα **οστά** είναι φτιαγμένα από ένα μείγμα που περιέχει μόρια γης, που προσφέρουν σταθερότητα λόγω των ιδιοτήτων των δομικών της τριγώνων και μυελό, που όπως είδαμε αποτελεί το σημαντικότερο συστατικό του σώματος. Ο βασικότερος ρόλος των οστών είναι να χρησιμεύουν ως το προστατευτικό περίβλημα του μυελού, γι' αυτό και οι θεοί που δημιούργησαν τους ανθρώπους, για να τα κάνουν όσο πιο σκληρά γίνεται, εμβάπτισαν το μείγμα της παρασκευής τους διαδοχικά σε νερό και σε φωτιά έως ότου γίνει αδιάλυτο και στα δύο. Τα οστά του κρανίου αποτελούν το κυκλικό κάλυμμα του εγκεφάλου και είναι εφαιπόμενα μεταξύ τους χωρίς δυνατότητα κίνησης, αφήνοντας μόνο μία μικρή δίοδο, ώστε να κρατούν την πολύτιμη ουσία πλήρως προστατευμένη. Αντίθετα, τα οστά της σπονδυλικής στήλης που προστατεύουν το νωτιαίο μυελό έχουν ανάμεσά τους αρθρώσεις που επιτρέπουν την κάμψη και τη συστολή, απαραίτητες για την κίνηση του σώματος.

Η προστασία του μυελού από τα οστά είναι βέβαια σημαντική, όχι όμως και επαρκής. Ο οστέινος σκελετός χρειάζεται και ο ίδιος προστασία, αφού είναι εκτεθειμένος στο εξωτερικό περιβάλλον. Για να δώσει λοιπόν την προστασία που χρειάζεται στο σώμα, δημιουργήθηκε η **σάρκα**. Η σύνθεσή της περιέχει γη, νερό και φωτιά, σε ένα μείγμα που έχει υποστεί ζύμωση και έχει αποκτήσει οξείες και αλμυρές

ιδιότητες. Καθώς είναι μαλακή και υποχωρεί εύκολα όταν έρχεται βίαια σε επαφή με οτιδήποτε σκληρό, αντισταθμίζει την εύθραυστη φύση και την ακαμψία των οστών, προστατεύοντας από τις πτώσεις και τις συγκρούσεις. Παράλληλα, η εσωτερική υγρασία που διαθέτει είναι ένα είδος «φυσικού κλιματισμού» για τον οργανισμό, αφού ανεβαίνει στην επιφάνεια τις ζεστές μέρες δροσιζοντας το σώμα, ενώ συγκρατεί τη φυσική της ζεστασιά και παρέχει θερμότητα κατά τις περιόδους κρύου.

Πολύ κοντά στον τρόπο και στο σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε η σάρκα βρίσκονται οι ανάλογες αιτίες δημιουργίας των **νεύρων**. Κατ' αρχάς πρέπει να διευκρινίσουμε ότι με τον όρο αυτό νοούνται από τον Τίμαιο τόσο τα νεύρα, όσο και οι μύες και οι τένοντες, απ' ότι μπορούμε να συμπεράνουμε από τα συμφραζόμενα του κειμένου. Η δική τους σύνθεση προκύπτει από ένα μείγμα οστού και αζύμωτης σάρκας, που τους δίνει ενδιάμεση υφή, συμπαγέστερη από τη σάρκα αλλά πιο μαλακή και υγρή από τα οστά. Τα νεύρα λειτουργούν ενωτικά για όλα τα μέλη με τη συστολή και τη διαστολή τους που επιτρέπει την κάμψη και την έκτασή τους. Η αφετηρία τους βρίσκεται στη βάση του κεφαλιού, όπου στερεώνονται ακριβώς κάτω από το πρόσωπο και εκτείνονται σε όλα τα μέλη του σώματος συνδέοντας μεταξύ τους τις αρθρώσεις. Οι θεοί χρησιμοποίησαν τα νεύρα για να δέσουν μεταξύ τους τα οστά που περιείχαν το μυελό και στη συνέχεια κάλυψαν τα πάντα με σάρκες.

Ακολουθεί μία πολύ ενδιαφέρουσα παρατήρηση του Τίμαιου σχετικά με την κατανομή των σαρκών στο σώμα. Η σάρκα κατά τα λεγόμενά του δε φαίνεται να συμβαδίζει ομαλά με την ευαισθησία στις αισθήσεις, αλλά ούτε και με την παρουσία της έλλογης ψυχής. Ο περιορισμός αυτός επιβάλλεται από την Ανάγκη και γίνεται σεβαστός από τους θεούς που αναλαμβάνουν τη δημιουργία του ανθρώπου. Φαίνεται μάλιστα πως όταν πρόκειται για τη δημιουργία του κεφαλιού, οι θεοί βρίσκονται αντιμέτωποι με το δίλημμα της πλήρους προστασίας του με πολλές σάρκες, καθιστώντας το όμως λιγότερο ευαίσθητο στις αισθήσεις και στη νοητική ικανότητα, ή της πλημμελούς προστασίας τους με ελάχιστη σάρκα, δίνοντας του όμως μεγάλη αντιληπτική ικανότητα που θα οδηγήσει μέσω των αισθήσεων και κυρίως μέσω της νόησης στην εξίσωση με το θείο. Οι θεοί προτίμησαν φυσικά τη δεύτερη επιλογή, αφού ο άνθρωπος πρέπει να επιστρέψει συνειδητά στο Δημιουργό του. Η αντιμετώπιση του διλήμματος ωστόσο υποδηλώνει ότι η δύναμη της Ανάγκης είναι μεγάλη και γι' αυτό οι θεοί συμβιβάζονται με τις επιταγές της, προσπαθώντας παράλληλα να τη χρησιμοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Κατά συνέπεια, το κεφάλι είναι το πιο σημαντικό και το πιο ευαίσθητο μέρος του σώματος, ταυτόχρονα όμως είναι και το πιο εύθραυστο.

Για να ολοκληρωθεί η προστασία του σώματος και του κεφαλιού, οι θεοί επινόησαν το **δέρμα** και τα **μαλλιά**. Το δέρμα είναι ένας φλοιός που δημιουργήθηκε στο εξωτερικό μέρος της σάρκας προτού αυτή αποξηρανθεί εντελώς, αρκετά εκτεταμένος ώστε να καλύψει ολόκληρο το σώμα. Οι θεοί την «έδεσαν» στο κεφάλι με

πολλές ραφές, οι οποίες είναι ακανόνιστες ως συνέπεια της σύγκρουσης των περιφορών του Ταυτού και του Διαφορετικού. Από τις ραφές αυτές άρχισε να βγαίνει η υγρασία της εσωτερικής φωτιάς. Όσο μέρος της ήταν καθαρό έφευγε προς τα έξω, ενώ όσο διατηρούσε συγγένεια με το δέρμα ελκόταν από αυτό, γύριζε ξανά προς τα πίσω και ριζωνε εκεί. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκαν οι τρίχες του κεφαλιού, που έχουν παρόμοια υφή με το δέρμα, σκληρότερη όμως και πυκνότερη. Τα μαλλιά αποτελούν την ιδανική προστασία για το κεφάλι: είναι ελαφρά, επιτρέπουν την ευαισθησία στα ερεθίσματα, παρέχουν σκιά για το κεφάλι το καλοκαίρι και το θερμαίνουν το χειμώνα.

Τέλος, ο Τίμαιος κάνει λόγο για τη δημιουργία των **νυχιών** αλλά και των **φυτών** που είναι αποτέλεσμα της θείας πρόνοιας. Τα νύχια προέκυψαν από την αποξήρανση νεύρων, οστών και δέρματος στις άκρες των δακτύλων. Ο πραγματικός λόγος της δημιουργίας τους όμως έχει να κάνει με τη θεία πρόνοια. Οι θεοί έδωσαν στον άνδρα νύχια επειδή προέβλεψαν ότι από αυτόν θα προκύψει η γυναίκα αλλά και όλα τα κατώτερα ζώα, στα οποία τα νύχια θα ήταν χρήσιμα σε διάφορες περιστάσεις. Επίσης, προέβλεψαν τα σχετικά με τη θρέψη των νεοδημιουργηθέντων όντων και έφτιαξαν τα φυτά, ώστε να μην αφανιστούν όντας εκτεθειμένα, αλλά να ανεφοδιάζονται με την πρόσληψη τροφής, την οποία αποτελούν σε αυτό το πρωταρχικό στάδιο μόνο τα φυτά, καθώς τα ζώα δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί. Αρχικά όλα τα δέντρα και οι σπόροι ήταν άγρια, αργότερα όμως οι άνθρωποι έμαθαν να τα καλλιεργούν. Τα φυτά είναι ένα είδος του έμβιου όντος που προέκυψε όμως από διαφορετικές μορφές και αισθήσεις. Καθώς διαθέτουν μόνο το κατώτερο μέρος της θνητής ψυχής, δεν είναι σε θέση να κινούν τον εαυτό τους και παραμένουν ριζωμένα στη γη.

Στο σημείο αυτό, ο Τίμαιος ξεκινά να περιγράφει σε μία μακροσκελή ενότητα τις λειτουργίες του αναπνευστικού, του πεπτικού και του κυκλοφορικού συστήματος. Στις λειτουργίες αυτές αναφέρεται συνολικά ως «**υδραγωγία του σώματος**» και τις παρουσιάζει ως ένα περίπλοκο αρδευτικό σύστημα που οι θεοί τοποθετούν στον οργανισμό και που τελικό σκοπό έχει να θρέψει το σώμα και να το διατηρήσει σε καλή κατάσταση. Η διήγηση συνεχίζει να είναι δοσμένη ιεραρχικά, ώστε να διαφαίνεται ο τρόπος με τον οποίο οι θεοί δημιουργούν το σώμα για να εξυπηρετήσουν τον τελικό του σκοπό.

Πρώτα απ' όλα αναφέρεται δημιουργία του συστήματος των **φλεβών**, με τις δύο κύριες φλέβες (εδώ δε διαχωρίζονται οι αρτηρίες από τις φλέβες) να περνούν παράλληλα από τη σπονδυλική στήλη, πλάι στον πολύτιμο μυελό. Οι φλέβες ανεβαίνουν ως το κεφάλι, όπου πλέκονται μεταξύ τους και αλλάζουν κατευθύνσεις οι αριστερές προς τα δεξιά και το αντίστροφο, ώστε να φτάνουν οι αισθήσεις από κάθε πλευρά σε ολόκληρο το σώμα. Οι φλέβες αποτελούν μαζί με το δέρμα του λαιμού και τα νεύρα τον σύνδεσμο ανάμεσα στο κεφάλι και το υπόλοιπο σώμα.

Στη συνέχεια γίνεται λόγος για την ύπαρξη ενός σάκου στο εσωτερικό του σώματος, φτιαγμένου από αέρα και φωτιά, ο οποίος παίζει τον καθοριστικό ρόλο στην πραγματοποίηση της όλης διαδικασίας. Τα δύο αυτά συστατικά στοιχεία του δίνουν την ιδιότητα, καθώς τα μόριά τους είναι μικρότερα από αυτά της γης και του νερού –που αποτελούν τα κύρια συστατικά των τροφών που δέχεται ο οργανισμός-, να διασπά τις τροφές, να είναι διάτρητος και να συστέλλεται και να διαστέλλεται. Ο σάκος παρομοιάζεται με καλάθι ψαρέματος που έχει είσοδο τέτοια που τα ψάρια μετά την είσοδό τους παγιδεύονται και δεν είναι σε θέση να ξαναβγούν. Στην προκειμένη περίπτωση, ο σάκος έχει δύο εισόδους, τις οποίες οι θεοί-δημιουργοί τοποθέτησαν τη μία στο στόμα, με διπλή απόληξη προς την κοιλιά και προς τους πνεύμονες και την άλλη στη μύτη με απόληξη προς την κοιλιά, για να αναπληρώνει τη ροή σε περίπτωση που η είσοδος από το στόμα παρεμποδίζεται. Οι εισοδοί καθώς και το εξωτερικό μέρος του σάκου αποτελούνται από αέρα για να επιτελούν τη λειτουργία της αναπνοής, ενώ το στοιχείο της φωτιάς βρίσκεται στο εσωτερικό του για να κινεί τη διαδικασία της πέψης.

Η λειτουργία της **αναπνοής** στηρίζεται στην ανυπαρξία κενού στο χώρο και εξηγείται με αυτό που ο Πλάτων ονομάζει «αρχή της κυκλικής ώθησης». Κατά την εκπνοή, ο σάκος συστέλλεται προς την έξοδο και στέλνει αέρα προς τα έξω, σπρώχνοντας τον ήδη υπάρχοντα αέρα και παίρνοντας τη θέση του. Εκείνος με τη σειρά του εκτοπίζει το διπλανό του έως ότου οδηγηθεί στη θέση απ' όπου εξήλθε ο αέρας της εκπνοής. Παράλληλα, η κοιλιά που έχει αδειάσει από αέρα προσλαμβάνει νέο μέσω των πόρων του δέρματος και ο σάκος διαστέλλεται για να τον δεχτεί. Η εσωτερική φωτιά σε αυτό το σημείο είναι που παίζει το βασικό ρόλο για τη συνεχή ροή της διαδικασίας: καθώς αιωρείται στο εσωτερικό του σάκου μαζί με τον αέρα, η θερμότητα έχει την τάση να βγει προς τα έξω για να συναντήσει το συγγενές της στοιχείο. Κινούμενη προς την έξοδο όμως, ωθεί κυκλικά τον αέρα προς την αντίθετη κατεύθυνση. Εκεί, ερχόμενος σε επαφή με την εσωτερική φωτιά, θερμαίνεται, ενώ αυτός που βγαίνει ψύχεται. Η πορεία του τότε αντιστρέφεται και κινούμενος ξανά προς τα έξω, ωθεί τον εξωτερικό αέρα προς την είσοδο. Έτσι έχουμε συνεχή αλλαγή ρόλων στο θερμό και ψυχρό και θέσεων ανάμεσα στις διόδους των πόρων του δέρματος και του στόματος. Το αποτέλεσμα είναι ένα είδος ταλάντωσης και συνεχούς κύκλου, που αντιλαμβανόμαστε ως εισπνοή και εκπνοή.

Η **πέψη** κατά τον Τίμαιο λειτουργεί ως εξής: οι τροφές και τα υγρά που εισέρχονται στον οργανισμό, φτάνουν στην κοιλιά και διασπώνται από την εσωτερική φωτιά που αιωρείται στα συστατικά τους τρίγωνα, καθώς τα μόρια της φωτιάς, όπως έχουμε αναφέρει είναι τα πιο μικρά και ευέλικτα και γι' αυτό έχουν την ιδιότητα να διασπών τα μεγαλύτερα μόρια των άλλων στοιχείων. Οι διασπασμένες τροφές έχουν κάθε είδους χρώματα, επικρατεί όμως το κόκκινο λόγω της φωτιάς που συναντά την υγρασία, και δίνει στο αίμα το χρώμα του.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι το αίμα παράγεται στην κοιλιά απευθείας από τις διασπασμένες τροφές και από εκεί διοχετεύεται μέσω των φλεβών σε ολόκληρο το σώμα.

Η **κυκλοφορία του αίματος**, που σκοπό έχει να θρέψει ολόκληρο τον οργανισμό, λειτουργεί ως εξής: καθώς τα εξωτερικά στοιχεία έχουν την τάση να διασπών τα μόρια του σώματος, το αίμα κουβαλώντας τις διασπασμένες τροφές καλείται να καλύψει τα κενά που δημιουργούνται. Η αρχή της κυκλικής ώθησης απαντά και σε αυτή την περίπτωση: τα διάφορα στοιχεία που φέρει το αίμα τείνουν να κινούνται προς τα ομοειδή τους εκτοπίζοντας τα υπόλοιπα προς την αντίθετη κατεύθυνση και δημιουργώντας ροή. Η σύγκλιση των στοιχείων προς τα όμοιά τους αποτελεί την αναλογία του μικρόκοσμου του ανθρώπινου οργανισμού προς την κίνηση των στοιχείων στο Σύμπαν.

Αυτό που κάνει εντύπωση στις παραπάνω περιγραφές είναι η μη αναφορά των πνευμόνων στη διαδικασία της αναπνοής σε αυτό το σημείο και φυσικά, η μη αναφορά της καρδιάς στην κυκλοφορία του αίματος. Ο τρόπος όμως με τον οποίο ο Πλάτων περιγράφει τις λειτουργίες αυτές είναι επαρκής ως μία εύλογη εξήγηση της φύσης τους, η οποία μάλιστα πιθανότατα δεν ήταν γνωστή στην αρχαιότητα. Ο ρόλος που ήδη έχει δοθεί στην καρδιά (όπως και στους πνεύμονες, στο συκώτι και στη σπλήνα) είναι πολύ ξεχωριστός, καθώς ξεπερνά τη σύνδεση με τη λειτουργία της θρέψης του ανθρώπινου οργανισμού και συνδέεται απευθείας με την ψυχή του. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, τα όργανα αυτά διατηρούν σύνδεσμο με το θάνατο μέρος της ψυχής. Για τον Πλάτωνα η λειτουργία τους αυτή είναι από μόνη της αρκετά σημαντική για να δικαιολογήσει την ύπαρξή τους γι' αυτό και δεν αναφέρεται η συμμετοχή τους στη λειτουργία της υδραγωγίας του σώματος. Άλλωστε, αφού όπως είδαμε το σώμα υπάρχει για να εξυπηρετεί την ψυχή, έτσι και η υδραγωγία του τίθεται σε λειτουργία απλώς για να εξυπηρετήσει ανώτερους σκοπούς, τον ανεφοδιασμό του οργανισμού και τη διατήρησή του σε καλή κατάσταση ώστε να μπορέσει τελικά η ψυχή να επιτελέσει τις γνωστικές της λειτουργίες.

Η ενότητα τελειώνει με την εξήγηση της διαδικασίας της **αύξησης** και της **φθοράς** του ανθρώπινου οργανισμού. Στα πρώτα χρόνια της ζωής του ανθρώπου, όπου το σώμα του είναι πρόσφατα δημιουργημένο, τα τρίγωνα από τα οποία αποτελούνται τα μέλη του είναι πολύ ανθεκτικά και οι δεσμοί μεταξύ τους πολύ στέρεοι. Είναι σε θέση λοιπόν να τεμαχίζουν τα τρίγωνα από τις τροφές που δέχονται τα οποία είναι παλαιότερα και ασθενέστερα, με αποτέλεσμα ο οργανισμός να μεγαλώνει επειδή τροφοδοτείται από πολλά όμοια συστατικά. Με το πέρασμα του χρόνου όμως, όταν οι δεσμοί των τριγώνων εξασθενούν και αυτά που προσλαμβάνει πλέον ο οργανισμός είναι λιγότερα από αυτά που ξοδεύει, έχουμε τη διαδικασία της γήρανσης και της φθοράς. Όταν μάλιστα οι δεσμοί που ενώνουν τα τρίγωνα του

οργανισμού δεν αντέχουν άλλο την κόπωση από τη μάχη με τους εξωτερικούς παράγοντες, τότε έρχεται ο θάνατος. Ο φυσικός θάνατος πρέπει να ειπωθεί ως κάτι ευχάριστο, καθώς είναι ο πιο ανώδυνος και καθώς η ψυχή ελευθερώνεται από τα δεσμά της και πετά με ευχαρίστηση προς το συγγενές της άστρο.

Η επόμενη ενότητα που παρουσιάζει ο Τίμαιος αφορά τις **ασθένειες του σώματος**, οι οποίες έχουν άμεση σχέση με την ανατομία που μόλις παρουσιάστηκε. Κατ' αρχάς, ορίζει τρεις κατηγορίες ασθενειών, από τις οποίες η πρώτη έχει εξωτερικά αίτια ενώ οι άλλες δύο -που είναι και σοβαρότερες-, εσωτερικά. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, η οποία μάλιστα δεν αναλύεται ιδιαίτερα, οπότε μπορούμε να υποθέσουμε ότι δεν έχει πολύ σοβαρές συνέπειες, τα αίτια της βρίσκονται στη μεταβολή της αναλογίας των τεσσάρων στοιχείων μέσα στον οργανισμό που εκφράζεται με υπερβολή ή η έλλειψη κάποιου από αυτά, με μετατόπισή τους σε σημείο που δε θα έπρεπε να βρίσκονται, ή με πρόσληψη κάποιας από τις παραλλαγές των μορφών τους που υπάρχουν στη φύση αλλά δε συμβαδίζουν με το ανθρώπινο σώμα. Το σώμα σε τέτοιες περιπτώσεις ξεφεύγει από την ομαλή του λειτουργία και υφίσταται διάφορες αλλοιώσεις και φθορές.

Με αφορμή την περιγραφή των ασθενειών, ο Τίμαιος κάνει μία σύντομη αναφορά στη λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού, ιδωμένη αυτή τη φορά από την πλευρά των συναιτίων. Ουσιαστικά αντιστρέφει κατά κάποιο τρόπο την αφήγηση της διαδικασίας για τη δημιουργία του σώματος που ως τώρα ακολουθούσε την ιεράρχηση των οργάνων και των διαφόρων μερών ανάλογα με τη σημασία τους. Έτσι, μας δίνει τη φυσιολογική πορεία της δημιουργίας των ιστών μέσω της παράθεσης της διαδικασίας της θρέψης τους: πρώτα δημιουργείται το αίμα, από το οποίο θρέφονται τα νεύρα (από τις ίνες του) και οι σάρκες (με την πήξη του), ύστερα θρέφονται τα οστά (από το υγρό που δημιουργούν τα δύο προηγούμενα) και τέλος περνάμε στη θρέψη του μυελού (με διήθηση του καθαρότερου υγρού από τα οστά).

Η αναστροφή της παραπάνω διαδικασίας ή κάποια δυσλειτουργία της είναι η αιτία εμφάνισης των ασθενειών της δεύτερης κατηγορίας. Όταν υπάρχει αλλοίωση της σάρκας στο σώμα, τα συστατικά της ξαναπερνούν στο αίμα σταματώντας τη διαδικασία της θρέψης και καταστρέφοντας τα υγιή μέρη. Το αίμα τότε παίρνει ποικίλους χρωματισμούς και χαρακτηρίζεται από διάφορες διαβαθμίσεις πικρότητας και οξύτητας, ενώ ταυτόχρονα παράγει χολές και φλέγματα. Επιδείνωση των ασθενειών αυτής της κατηγορίας παρατηρείται όσο η δυσλειτουργία επεκτείνεται προς το εσωτερικό. Όσο δηλαδή οι ρίζες των σαρκών μένουν ανεπιπρόσφορες, η ανάρρωση είναι σχετικά εύκολη. Όταν όμως αλλοιώνεται το υγρό που συγκολλά μεταξύ τους τις σάρκες, τα νεύρα και τα οστά, τότε το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο, ακόμη χειρότερη δε, είναι η περίπτωση όπου η αλλοίωση φτάνει στο εσωτερικό των οστών και σταματά τη θρέψη του μυελού.

Η τελευταία κατηγορία ασθενειών εντοπίζεται σε προβλήματα που προκαλούνται από την αναπνοή, από το φλέγμα και από τη χολή. Η δυσλειτουργία των πνευμόνων προκαλεί σήψη από έλλειψη αερισμού ή εγκλωβισμό του αέρα στο διάφραγμα που οδηγεί σε ασθένειες σχετιζόμενες με έντονη εφίδρωση. Το φλέγμα πάλι, σχετίζεται απ' ότι φαίνεται με δερματικές παθήσεις (το λευκό) ή με καταρροές (το όξινο και μαύρο). Η χολή τέλος μοιάζει να είναι υπεύθυνη για τις φλεγμονώδεις νόσους, όταν συγκεντρώνεται σε κάποιο σημείο, ή για γαστρεντερίτιδες και δυσεντερίες, όταν ρέει στο σώμα. Ο συνδυασμός του φλέγματος και της χολής ευθύνεται για τη σοβαρότατη ασθένεια της επιληψίας που φτάνει ως τις περιφορές της ψυχής και τις αναταράξεις.

Όσον αφορά τις **ασθένειες της ψυχής**, αναφέρεται η μανία και η αμάθεια, οι οποίες είναι και οι δύο είδη άνοιας, της χειρότερης κατάστασης στην οποία μπορεί να βρεθεί η ψυχή. Η μανία προκύπτει από την έντονη επιθυμία αποφυγής του πόνου και αναζήτησης της ηδονής. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτει η γενετήσια ακολασία, που οφείλεται στην τάση του σπέρματος να υπερχειλίζει στο σώμα. Πολλές φορές αντιμετωπίζεται ως εκούσια κακία, ο Τίμαιος όμως διατείνεται ότι δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τέτοια. Ο πόνος πάλι, μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να αποσυντονίσει τις περιφορές της ψυχής, προσβάλλοντας κάθε μέρος της ξεχωριστά, προκαλώντας την αμάθεια. Η αμάθεια δεν είναι αποκλειστική ευθύνη του πάσχοντος σε όλες τις περιπτώσεις. Ευθύνη φέρουν και οι γονείς και οι τροφοί όταν δεν παρέχουν την κατάλληλη εκπαίδευση σε μικρές ηλικίες.

Ο Τίμαιος δεν παραλείπει μετά απ' όλα αυτά να ορίσει τι είναι **υγεία**. Η υγεία γ' αυτόν έγκειται στην ύπαρξη συμμετρίας της ψυχής και του σώματος. Ένας υγιής άνθρωπος φροντίζει να παρέχει άσκηση τόσο στο σώμα όσο και στο πνεύμα του, θέτοντας τον εαυτό του σε ομαλή και αρμονική κίνηση, κρατώντας με αυτόν τον τρόπο σε αναλογία τα στοιχεία εντός του. Ένα σημαντικό στοιχείο που αναφέρει ο Τίμαιος στα πλαίσια της φροντίδας του σώματος είναι η άποψή του για τη χρήση φαρμάκων όταν ο οργανισμός ασθενεί. Οι ασθένειες παρουσιάζονται να έχουν συγκεκριμένο χρόνο ζωής και αν δεν είναι σοβαρές είναι καλό να μην ερεθίζονται με φάρμακα όταν δεν είναι αναγκαίο, αλλά να αφήνονται να ολοκληρώσουν τον κύκλο τους. Για την ψυχή, φροντίδα αποτελεί η συνεχής ανάμνηση της θείας προέλευσής μας. Στο θείο οφείλουμε να αποβλέπουμε συνεχώς παρατηρώντας τις περιφορές του κόσμου. Αν περιποιείται κανείς το εσωτερικό του δαιμόνιο, θα φτάσει στην ευδαιμονία.

Προς το τέλος του έργου ο Τίμαιος αποφασίζει να μιλήσει για τα **δύο φύλα** και για το **γενετήσιο έρωτα**. Οι γυναίκες, όπως έχει ήδη υποστηρίξει, έχουν προέλθει από τη δεύτερη γέννηση ανδρών που έζησαν με δειλία και αδικία στην πρώτη τους γέννηση. Ο σαρκικός έρωτας εξυπηρετεί τη διαιώνιση του είδους και εκθέτεται με τρόπο σύντομο και περιεκτικό. Κάνει μάλιστα εντύπωση το γεγονός ότι η

αναπαραγωγική διαδικασία δεν είναι μέρος της κυρίως διήγησης περί ανατομίας, φαίνεται όμως πως ο Πλάτων προτιμά να δώσει έμφαση στις διαδικασίες που θα οδηγήσουν τον άνθρωπο στην εξίσωση με το θείο και όχι σε αυτές που συμβαίνουν μηχανικά και αναγκαία. Ισχυρίζεται λοιπόν ότι στην έξοδο των ποτών στο σώμα ανοίχτηκε μία δίοδος επικοινωνίας με το μυελό (σπέρμα) που ξεκινά από τον εγκέφαλο και περνά από όλο το μήκος της σπονδυλικής στήλης. Καθώς ο μυελός είναι έμπυχο κομμάτι του σώματος, γεννιέται αμέσως η επιθυμία της έκχυσης από το σώμα. Η ανατομία των οργάνων στον άνδρα και στη γυναίκα φαίνεται να επιβάλλει και την ερωτική τους συμπεριφορά. Στους άνδρες χαρακτηρίζεται σαν ένα ανυπότακτο ζώο που θέλει να κυριαρχεί, ενώ στις γυναίκες μοιάζει με έγκλειστο ζώο που επιθυμεί να αναπαραχθεί. Ο εγκλεισμός αυτός είναι παράγοντας που μπορεί να οδηγήσει τις γυναίκες στο να αναπτύξουν μία σειρά από ασθένειες αν το σπέρμα μείνει άγονο για πολύ καιρό, καθώς η συσσώρευσή του και η περιφορά του στο σώμα νοείται πολύ επιβλαβής. Κατά τη συνάντηση του αρσενικού με το θηλυκό, το αρσενικό δίνει στο θηλυκό το σπέρμα που περιέχει μικροσκοπικά πλάσματα. Αυτά τοποθετούνται στη μήτρα και μεγαλώνουν εκεί ως τη γέννηση του νέου ανθρώπου.

Σαν επίλογο της μεγάλης του διήγησης για τη δημιουργία του κόσμου και των έμπυχών όντων, ο Τιμαίος παραθέτει τη δημιουργία των **κατώτερων ζώων**. Η εξήγηση που δίνεται για το πώς προέκυψαν σχετίζεται με τις επόμενες γεννήσεις των ανθρώπων που φάνηκαν ασύνετοι και δε μπόρεσαν να επικοινωνήσουν με το θείο στις πρώτες γεννήσεις τους. Πιο συγκεκριμένα, τα πτηνά αποτελούν είδος μετασχηματισμού που φιλοξενεί τις ψυχές εκείνων που έζησαν ως άμυαλοι, όχι όμως και κακοί. Ταύτισαν την ενασχόλησή τους με το θείο με τη θέαση του ουρανού, χωρίς να προχωρήσουν παραπέρα, γι' αυτό και πετούν προς αυτόν. Τα χερσαία ζώα ταυτίστηκαν με τα γήινα αισθήματα και προσκολλήθηκαν στο θυμοειδές μέρος της ψυχής. Απέκτησαν πολλά πόδια για να βρεθούν σε καλύτερη επαφή με τη γη, το στοιχείο που τα διέπει. Τα δε κατώτερα από αυτά έρπονται εξ' ολοκλήρου στη γη χωρίς να έχουν πόδια. Τέλος, τα υδρόβια ζώα είναι αυτά που έχουν το χειρότερο μέρος για κατοικία τους. Έχοντας εγκαταλείψει εντελώς την ψυχή τους στην προηγούμενη γέννηση, τους έχει στερηθεί ακόμη και η αναπνοή στον καθαρό και ελαφρύ αέρα και έτσι τη δέχονται μέσα από το θολό νερό.

Το έργο κλείνει χωρίς κάποιο ιδιαίτερο συμπερασματικό χωρίο, το ίδιο απότομα με το ξεκίνημά του. Το μόνο που αναφέρεται είναι ότι σχετικά με τις γεννήσεις και το μετασχηματισμό σε κατώτερα ζώα, η μεταβολή ακολουθεί την απόκτηση ή την απώλεια του νου ή της άνοιας.